

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvártt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, belső-szolnokmegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Inczédy Sámuel nyug. ezredes-elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök, Esterhazy Miguel gr., Finaly Henrik dr., Gáman Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklye-múzeum őre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nedorosték János,
honvéd.

Vasdi Groszgyák Gábor,
honv. főhadnagy.

Vaszy Zsigmond,
honvéd.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény Intézendő: Kolozsvártt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-útczái üzletében)

M e g j e l e n i k m i n d e n h ó 1-é n é s 15-é n.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 4 frt 80 kr.

TARTALOM:

A honvédek segélyezési ügye. II.	Oldal
Honvédek albuma. Nyolczadik csoport. Összeállította az ereklye-muzeum öre. (Képek.) Vasdi Gvosgyák Gábor, honv. főhadnagy. — Nedoroszték János, honvéd. — Vaszy Zsigmond, honvéd.	17—18
Tárca:	
Egy epizód a nagy időkől. (A Don Miguel ezredből.) Irta: Molnár Jozsef.	18—19
A nagy-szebeni zárdabörtönök 1849—1850-ben. (Közl.: Szentkatolnai Bakk Endre.) (Vége köv.)	19—20
Levelezés:	
A régi honvédek és az 1848. márcz. 15. ünnep Brassóban. Irta: Koós Ferencz.	20—21
Kolozsvári 3 fontos ágyú üteg. Felelet a m. é. 12—14 számra. Irta: Szlávik János.	21—22
Vasvári-Kör közgyűlése. n.	22—23
IX. Társas-estély. —ó.	23
Honvéd-egyletek köréből:	
A brassói 48—49. honvéd-egylet választmányi gyűlése január 13-án. — A bajai honvéd-egylet közgyűlése.	23—24
Különfélék:	
Honvéd-képek az ereklye-muzeumban. — Adományok nyugtázása lapunk borítékán. — A vakságból kigyógyult honvédről adatok.	24
Kérdések és feleletek	24

Kiadóhivatali üzenetek.

Hírlap könyvtárunk gazdagítására, egyes és csoportos 48-as hírlapok kiegészítésére kéretnek lapunk t. olvasói.

A bekötési táblákat a kiadó hiv. a napokban szétküldi a megrendelőknek. A kolozsvári előfizetők a bekötési táblákat Hancz György kolozsvári könyvkötőnél szerkeztetik meg 80 krért, ugyanott 35 kr ráfizetése mellett be is köthetetik.

Szabadság című, Krizbai szerkesztésében Kolozsvárt 1849. aug 1-től a muszkák beérkezéseig megjelent politikai napilag meglevő számainak adományozását kéri az ereklye muzeum.

Reclamáció. Lapunkat a kiadóhivatal a szerkesztőséggel egyetértőleg ebben az évben lehetőleg pontos időben kívánja megjelentetni. Felkéretnek a t. előfizetők, hogy az elmaradt példányokat esetről-esetre 14 napon belül sziveskedjenek reklamálni. A reclamációt kérjük a postán *bérmentve* kapható reclamáló lappal teljesíteni, mert a lapok mindannyiszor a postán vesznek el és a hivatalos reclamáció után a továbbítás és kézbesítés körül nagyobb figyelemmel járnak el a postahivatalok.

Adományok a kolozsv. orsz. tört. ereklye-mnz.-nak.

Budapest, 1893. jan. 9.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Mellékelve küldök a Duszhek-félt: 1849-iki korona nélküli két forintosból két darabot a muzeum részére.

Ezen kívül a holnapi postával küldöm a „Siebenbürger Bote“: 4, 13, 14, 15, 16, 17-ik számait 48 ból; és a 49, 56, 57, 61, 64, 65, 66, 20-ik számait 1849-ből; a „Pesti Hírlap“ 1848-iki folyamából gyűjteményben a következő kettős példányokat találván, szintén a fentivel együtt küldöm: 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188 és 189.

A *Márcz us 15 e* 48-iki folyamából is lesz használható duplum. Majd összedem. Az 1849-iki Márczius 15-e april 24-től május 31-ig két külön kiadásban jelent meg: Debreczenben és Pesten.

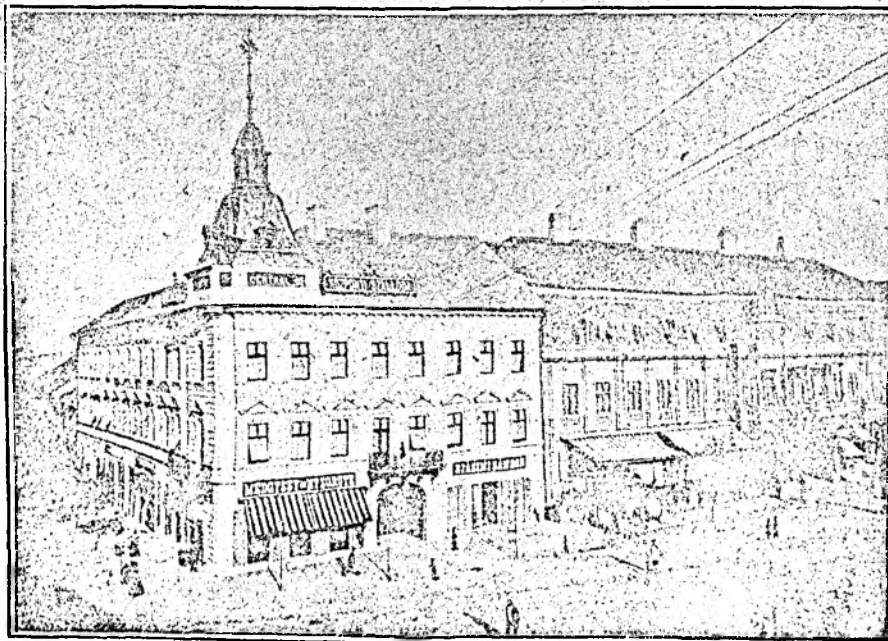
Szintugy méltóztassék vigyázni az *Esti Lapokra*. „*Esti Lapok*“ 3 különböző jelent meg. Abból, a mit *Jókai* Debreczenben szerkesztett 1—83 szám jelent meg. Ez a *Komáromi Lapokat* kivéve a legritkább. Talán *Jókai*t kivéve magamnak van meg a teljes példányom, én az akkori kiadó, *Csáthy* példányát szerezttem meg. Az 54 és 55-ik számokon ez áll: „*Pesti Lapok*.“

Junius 4-től ugyancsak *Jókai* szerkesztésében ez már ujonnan számozva Pesten jelent meg.

De van 3 ik is: *Ludassy Mór*, mint szerkesztő, s *Jókai*, mint kiadó tulajdonos adták ezt az *Esti Lapot* ki, s april 30-tól május 8-ig jelent meg.

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT.

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérré, a goth székesegyházra és három főutcára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltatásra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-muzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-muz. őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

A honvédek segélyezési ügye.

II.

A mult számunkban általánosságban megemlítettük, hogy a honvéd segélyezési ügynek felkarolása a hazafias érzés ápolása szempontjából is rendkívül fontos.

Utalunk erre ismét és a tapasztalatok nyomán kijelentjük, hogy nemcsak a honvédek nyomora miatt vétkes az a könnyelműség, az az indolencia, a melylyel ezek sorsával szemben viseltetünk, hanem káros a *hazafiai érzés szempontjából is*.

Nekünk oda kell törekednünk, hogy a szabadságharc nagy napjainak még élő alakjaiban tisztelje az újabb nemzedék ama kort és annak eszméit.

Oda kell törekednünk, hogy honvédeink iránt országszerte tisztelettel és kegyelettel legyenek. Tiszteljék, mint letéteményeseit a szabadság eszméinek, mint apostolait az egyenlőség és testvériség elveinek.

Tisztelni kell őket erényeikkel s összes gyönge oldalaikkal egyetemben, a miket vagy az öregkor, vagy az emberi gyarlóság rájuk ruházott.

Tisztelni kell úgy, a miként hajdan a pogány magyarok tisztelték öreg papjaikat, a táltosokat.

Hiszen ők mindent kockáztattak és áldoztak a későbbi nemzedékért. Vért, életet, vagyont, jövőt. A mint a mostani nemzedék jólétének a honvédek önfeláldozása az alapja, azonképen az ő nyomorukon virágzott fel a mai nemzedék jólléte.

A honvédek segélyezési ügyének felkarolásával, élő honvédeink iránt tanusított figyelemmel mutatjuk meg azt, hogy cselekvéseiket megértettük, hogy áldozatukat méltányolni tudjuk s hogy méltók vagyunk annak a zászlónak a tovább vitelére, a melyet ők lelkesedéssel fennen lobogtattak.

Ezt nem mi mondjuk. Erre utalt *Felséges* uralkodónk ama tette, hogy a koronázási ajándékot a honvédeknek ajándékozta..

Ujjmutatás volt ez, a melyet meg kellett volna érteni és helyes irányban cselekedni.

Azt a pénzt nem lett volna szabad kiosztani. Azt a pénzt állami hozzájárulással és magán adakozások és gyűjtésekkel növelni kellett volna s annak *kamataiból* kellett volna nyugdíjjal ellátni mindazokat a szegény honvédeket, a kik erre rászorultak.

Ma ez egy nagyon szép tőkét, egy királyi vagyont tenne ki s minden szegény honvédnek bőven kijutna kamataiból a maga nyugdíja.

Ez nem történt meg s e miatt tervszerűtlenség, kapkodás, igazságtalanság uralkodik a honvéd-ügy körül. Egyik honvéd kap teljes ellátást a honvéd menedékházban, a másik kap napi 5 krt, egyszer smindenkorra 4 frtot, vagy pedig — tagadó választ.

Mindenik körülmény a koldulásra utalja őket s ez az a baj, a mi rosz hatással van a hazafias érzés fejlesztésére is.

Mert addig, a mig a szegény honvédek sorsán nem javitunk, színjátékká tesszük s nem benső ünneppé a hazafias ünnepélyeket. A nagy napok élő alakjait pedig lejártatjuk s ezzel nimbuszát vesszük el azoknak az időknak is.

Száz meg száz szomorú példa van erre.

Bemegy a fiatal titkár urhoz az egykori dalia, most kolduló, összeesett aggastyán s meggörnyedve kér néhány hatost éhsége csillapítására. A gigerli-titkár ur, a ki hivatalát annak köszönheti, hogy történelmünkben volt 48 : 49. idő is, mit sem tud erről, hanem nyersen és gorombán elutasítja a „*tolakodót*.”

A hazafias ünnepély alkalmával rendezett banketten lelkesen tosztozik a dandi. Elmondja mindazokat a hazafias frázisokat, a melyeket nem a szívéből meritett, hanem összepuskázott innen-onnan. A tosztot koczintás követi, melynek végén szerényen és alázatosan esedezik előtte egy negyvennyolczas, néhány fillér adományért, hogy ő is megünnepelhesse ezt a napot, a melynek részese volt s a melyen legalább jóllakjék. A dandi egy megvető tekintettel elfordul tőle, nem érez könyörületet az éhező öreg koldus, egykori hadfival szemben.

Elegáns fogatán a ficsur is kihajt az ünnepély alkalmával a vesztő-helyre, hogy ő is lerója „a hazafias kegyelet adóját”. Ugyancsak ide igyekszik e nap ránézve talán szomorú emlékére

kissé bekapott béna honvéd is, ki sehogy se tud egyenesen haladni, varga betűket csinál s néha akarata ellen is keresztül szeli ingatag és bizonytalan, sántikáló lépteivel az ország utját.

A tűz vérű lovak már-már elgázolják s hogy miért nem tért ki annak rendi szerint az utból, az uri kocsis ostorával akkorát vág a vén harczos nyaka közé, hogy az falábával a sánczba karikázik, alkalmat adva a ficsurnak a röhögésre, hogy a „vén részeg“ megkapta a magát.

Fájdalom, ezek nem mesék, ezek jelenlétünkben megtörtént tények s még nagyon sok hasonló eset mutatja azt, hogy a hazafiságot nálunk miképen értelmessé és a kegyelet adóját a nagy napokkal és azok szerepvivőivel szemben miképen róják le.

Annaira megy ez, hogy még a magyar irodalom is produkált már egy a nagy napok egyik legjelentékenyebb alkotását kigunyoló terméket.

Ime itt van:

„A magyar talpak napja. Ma van ez, márczius tizenötödikén, vagy hogy a mai nap stíljéhez híven fejezzük ki magunkat: „*martius idusán*.“ Több, mint bizonyos, hogy Petőfi volt a legnagyobb magyar költő és több, mint bizonyos, hogy az ő „*Talpra magyar*“ verse hatalmas alkotás. De az is több, mint bizonyos, hogy ezen a mai napon oly sokféle, oly sokszor és olyannyira minden értelem és érzelem nélkül csendül meg ez a hatalmas vers, hogy estefelé az ember már alig veszi többé, mint a Boulanger-indulót, az „*Is-is-is*“-t, vagy a „*Fischerin du kleine*“-t. A gyöngébb idegzetű magyarok, talpaiknak örökös emelgetése folytán, lábfájósákká suggeráltaknak s a hősiek nap estéjén már papucsban csoszognak. A fauszatótót atyafiak magukra veszik a légben szerte zengő „*Talpra magyar!*“ kiáltást és sietve hocskorolnak tutajaikra. Ha pedig e napon valaki ránk kiált s viszont azt kérdezzük, hogy „*ki hí bennünket?*“ — valahonnan bizonyosan azt nyerjük feleletül, hogy „*hí a haza*.“ A ki meg ezen a napon arra kíváncsi, hogy mi van ott, vagy itt, — annak mindenesetre azt felelik, hogy „*itt az idő, most, vagy soha*.“ Ma nincs más kérdés, csak az, hogy „*rabok legyünk, vagy szabadok?*“ A kinevezési rendszerről pedig e huszonnégy órán át szó sem lehet, mert mindenfelé csak azt deklamálják, hogy „*vállasszatok!*“ Még a törvényszéki tanu is, a ki az Orczy-kávéházból azon föltett szándékkal indult el a bírósághoz, hogy ott esküszik bármire, a mi éppen akad, a bíró kérdésére, hogy mire esküszik, szórakozottan így felel: „*a magyarok istenére esküszünk, esküszünk, hogy rabok többé nem leszünk*.“ („*Hét*“ 1891. márcz. 15. 11. sz.)

Azt mondják, ezt a főváros egy gavallérja irta, a ki e mellett állítólag poeta.

A sok közül ki vett eme pár adat kétségtelenné teszi, hogy az irány a hazafias ünnepélyeknél s az eljárás a nagy idők élő alakjaival szemben nem helyes.

Nem helyes az sem, hogy egyre-másra építjük a szobrokat elhunyt honvédeknek, az élők-től pedig szívtelenül megtagadjuk a kenyeret. Ily körülmények között az a kegyelet és az a tisztelet, a mi az évente itt-ott felállított szobor-ünnepélyeknél nyilvánul, nem igazi és nem az, a minek lenni kellene, hanem *bálvány imádás*; olyan, milyet Mózes népe, a mig ő az urral a hegyen tárgyalt, elkövetett. Tudjuk, hogy ezért Mózes a népét megbüntette. Az ilyet mi is meg kell hogy szüntessük.

Szobrokat tervezni szükséges mindama vidéken, a hol a szabadságharcznak nevezetesebb

eseményei lefolytak. Gyűjteni is szükséges, egész lelkesedéssel és folytonosan erre. De szobrot állítani fel mindaddig, a mig egy éhező honvéd van azon a vidéken, sem nem szükséges, sem nem helyes. A szobor felállításra gyűlt tőke kamatából kenyeret kell adni az éhező szegény honvédeknek. Ez sokkal nemesebb, sokkal szebb és sokkal hazafiasabb cselekedet. S a szobrot felállítani csak akkor szükséges, a mikor éhező, kolduló harczos azon a vidéken már nincsen.

A honvédsegélyezést az állammal, hatóságokkal, testületekkel, ünnepély-rendező bizottságokkal együtt működve kell igazítani. Erre nézve véleményünket részletesebben a jövő alkalommal mondjuk el.

Honvédek albuma.

— Nyolczadik csoport. —

Összeállította az ereklye-muzeum öre.

Ezt a rovatot a legszivesebben vezetjük és őszinte örömünkre szolgál, a midőn sorát ejthetjük annak, hogy néhány bajtársat, közöttük sokszor olyat is, a ki sokat, vagy életén kívül talán mindent áldozott a nagy napokban, bemutatunk.

Az önvédelmi harc lezajlása után a társadalmi életben csendes munkálkodó férfiak sorából kerülnek ki e rovat képei. Rendre-rendre az ereklye-muzeum összes honvéd képgyűjteményét átadjuk e czim alatt az utókornak. Elmondotta a muzeum a f. é. január 15-én a honvédegyletekhez intézett levelekben is ezt és elmondta azokat a módozatokat is, a melyek szem előtt tartásával fogunk igyekezni a képeket közölni. Most ismét három bajtársat mutatunk alább be, a kik a következők:

Vasdi Gvosgyák Gábor (megmagyarosítva Vasdi Gábor) főhadnagy, 1824. október 13-án Kuczurán született Bács-Bodrogmegyében. Kereszturon atyjánál, görög egyesült katolikus plébánosnál nevedkedett. Kalocsán theológiát végzett, 1848-ban pap volt, Körösön Horváthországban. Innen hivta haza a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméje. Ruthén létére védelmére kelt a megtámadott magyar hazának. Mint honvéd szolgált kezdettől végig. Legtöbbet Jellasich ellen küzdött. Számos csatában vett részt, többször kitüntette magát. Egyik győzelem jutalmául nyerte a főhadnagyi rangot és ugyanakkor kapott harmadosztályu babér-koszorút kitüntetésül. Facsetnél tette le az oroszok kezébe a fegyvert. Az oroszok részéről sok előzékenységet és tiszteletet tapasztalt a magyarokkal szemben.

A szabadságharcot, megmagyarosított Vasdi névvel harcolta végig. A fegyverletétel után ismét a Gvosgyák névvel maradt, a mi által az osztrák ildóztást kikerülte.

Vasdi Gvosgyák nevével a muzeum adományozóinak lajstromában több helyen találkozunk. Koszoruját is, melyet vitézsége jeléül kapott, a muzeumnak adományozá.

A szabadságharc lezajlása óta bérletekkel és gazdálkodással foglalkozik Kulán, Bácsmegyében.

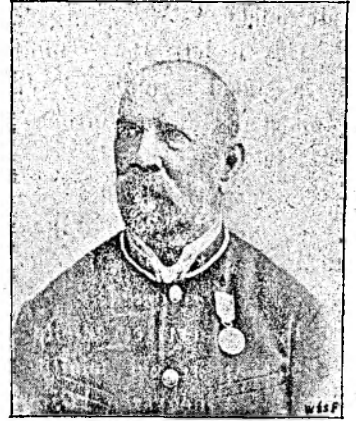
Honvédek albuma.

Nedoroszték János,
honvéd.

Vasdi Gyosgyák Gábor,
honv. főhadnagy.

Vaszy Zsigmond,
honvéd.

Nedoroszték János honvéd. Pest, 1832. május 5. Tizenhat éves korában 1848. júniusban beállt a pesti I. honv. zászlóalj V. századába. Őrnagy Marsalkó és Balogh kapitány alatt szolgált. Budavár ostrománál mint Volonteur, Kápolna, Hatvan, Gyöngyös, Vác, Branicska, Kassa, Miskolcz alatti ütközetekben mint honvéd küzdött. Jelenleg a kolozsvári iparosok hitel-szövetkezetének aligazgatója. A kolozsvári márcz. 15. bizottságnak kezdet óta tagja. A kolozsvári ereklye-muzeumnak ügybuzgó igazgatósági tagja.

Honvéd igazolványát Králik Ferencz, Burai Károly őrnagy, Batizfalvi István főhadnagy, Wunder Frigyes és Klapka György tábornok irták alá.

Vaszy Zsigmond közhonvéd, Ausztriában, Bécsben született 1833. april. 7. A magyar szabadságharcban elejétől végig szolgált. A 71. zászlóaljnál *Buzgó* őrnagy alatt küzdött. Résztvett a Kolozsvár, Sz.-Ujvár, Bánffy-Hunyad alatti ütközetekben. Bem tábornokkal jött be Kolozsvárra. Azután Topánfalva, Abrudbánya, Hesdát, Sz.-Sebes körül küzdött. Dévánál tette le a fegyvert. Jelenleg 20 év óta a kolozsvári városi fizetéses tűzoltóknak parancsnoka. A tűzoltók kiképzése, a fegyelem tartás, a kitűnő bánásmód és a tüzeknél való kitűnő működése jutalmául egy nem hivatalos, de általános és jellemző czimet juttatott neki a közelismerés, s úgy hívják, hogy „tűzoltó generális“.

T Á R C Z A.

Egy epizód a nagy időkből.

(A Don Miguel ezredből)

Legyen szabad nekem is egy kis-, de magasztos részletét ama dicső napoknak a történelem számára följegyezni.

Már 1847. őszén mindenki érezte, hogy a század nagy szülőtte: az általános népszabadság születési napjának érkezése és vérrel megünnepzése igen közel van. A kedélyek forrongásban voltak és az összegyűlt gyulékony anyagoknak csak egy szikra kellett. Mindenki arról beszélt: mikor megyünk? Mert minden férfi utra és harcra készen állott: pro patria és pro libertate. Magam is, akkor fiatal kereskedő, türelmetlenül vártam az események bonyolódását. Végre is — a tettvágy által tüzelve — okt. 24-én Nagy-Károlyban a verbunkosok számára fölcaptam katonának.

Levittek Péterváradra, hol a *Don Miguel* ezred ál-

lomásozott és felöltöztettek közös katonának szük, vörösfehér szegélyű kék nadrágba és frakkba.

Ott ért engem aztán — az akkori „*marsch einz*“ tanulása közben — 48. márcz. 15-ike.

Nevezett ezred legénysége és altiszti kara java-részből magyar fiukból állott és így nem csoda, ha a tisztikar igen gyanus szemmel nézett mi reánk. Különösen *Kreitner* ezredes fokozott szigorával akarta belőnlünk a rebellis hajlamokat kiirtani.

Miután a várat már előzőleg — a mennyire lehetett — rendbe hozatta, minket a legszigorubbán elzárt a külvilágtól. Megtiltott minden érintkezést és folyton erős figyelemmel, — idegen ajku spionokkal voltunk körülvéve. Mindez, persze, azzal a czélzattal történt, nehogy mi a hazában beállott nagy eseményekről értesüljünk.

De hiába volt minden! A „*Talpra magyar!*“ csak behallszott hozzánk is a sok várfalon át. Aztán — úgy

titokban — összejöttünk s elhatároztuk, hogy levelet írunk *Kossuthnak*: rendelkezék velünk.

De hogyan küldjük el? Ez nagy kérdés volt. Végre is *Cseresznyési Károly* nevű örmester, ki az ezred póstájánál volt, vállalta magára az expedicióját, utasítva minket, hogy csak adjuk át a levelet *Sallernek* (szintén a postánál szakaszvezető volt) este, ki aztán reggel hozzá viendi majd.

Ugy is lett. De — mint minden jó ügynek — ennek is akadt árulója. Egy *Janovics* nevű örmester ugyanis a dolgot még azon este besugta a tiszteknek. Nosza! lett riadalom. Egy század (a németekből) azonnal teljes fegyverzetben ki rendeltetett *Saller* elfogására. Ez azonban nem lévén otthon, szobáját föltörték s ládájában megtalálták a *Kossuthhoz* irt levelet. „*Azonnal elfogni és a siralomházba vele!*” Ez volt a jelszó. Minket pedig egyszerre ért az elhatározás: *mind, vagyegy sem!*

Másnap reggel felállítottak négyszögbe mindanyanyunkat. A négyszög közepén állott a tisztikar, ünnepléses, komor poseban. Aztán megszólalt a dob s egy tiszt felolvasta az ítéletet, mely szerint: „*Bár az egész ezredet meg kellene tizedelni, de az ezredes ur kegyelmesen mvgbocsát és csak Sallert itéli kötélt általi halálra.*”

Néma csend következett erre. Majd egy százados kiállott a közepre és vezényelt erős, stentori hangon: „*Schultert!*” (vállra) Senki sem mozdult. És itt következik egy kép, mit elfeledni sohasem lehet.

A második zászlóaljából kilépett két altiszt s kijelentették, hogy *addig onnan egy tiszt sem távozik, míg Sallert szabadon nem bocsátják*. Az ezredes azonban még ekkor is bizva tekintélyében, dühében toporzékolva kardot rántott és kijelentette, hogy már most az ezredet okvetlenül megtizedeli. Késő volt! Az altisztek elkialították a jelszót: *fegyverre, falakra, kapukhoz!* Aztán csak úgy ropogtak a fegyverek, bukfenczettek a falakról a német tüzerek s pár percz alatt a vár a mienk volt, a tiszteket pedig mind összefogdosva és kardjaiktól megfosztva erős őrség őrizte az ezredes lakásán.

Ezután összegyűltünk a további teendők megbeszélésére. Levelet irtunk *Kossuthnak*, mit külön futárral (*Kopogó* nevű közlegény vitte el), az ezredes legjobb lován azonnal utnak indítottunk *Debreczenbe*.

Néhány nap mulva erre megérkezett *gróf Nádasdy* Debreczenből, hozva egy — a kormányzó nője által készített — nagy nemzeti zászlót. Aztán, megköszönve — a haza nevében — eljárásunkat, tisztiket nevezett ki közülünk és átfurmálta a közös armadia legféltettebb ezredét „*magyar honvédeké.*”

Halmi, 1892. ápril 22.

Molnár József.

A nagy-szebeni zárdabörtönök 1849—1850-ben.

(Közli: *Szentkatolnai Bukk Endre.*)

I.

— A zárdák zárt, szent, csendes és békés hajlékok, — szent egyesületek, jámborság, üdvös lelki szemlélődések s gyakorlatok, imák, elmélkedések, Istennek mennél

nagyobb tisztelet megadása, öntökéletesítés, tudományos foglalkozások s naponkénti rendszeres isteni tiszteleti összejövetelek, számtalan jótékony és vallásos tények helyei.

Oh, de 43-évvél ezelőtt oly szomorú és gyászos idők voltak, midőn ezek a szent és békés hajlékok is nem kiméltettek, erőszakosan feltörtettek, börtönökké — vagy más egyebekké alakították át! — — —

1849—1850-ben a nagy-szebeni *szentferenczrendiek szerzetesek és a sz. Orsolya apácák kolozstorát is* hasonló sors érte. 65 egyén záratott el és zsufoltatott össze azok czelláiban nehéz vasban és összefűzött.

S valjon miért voltak ezek a férfiak a csendes és békés hajlékokba összefogdosva, bilincsekben, bebörtönözve; miért szenvedtek ott a legkiméltlenebb bánásmódot, rothadt, penészes szalmán, napi kínzó gondolatok, éhség, inség, a legnagyobb elhagyatottság és nyomorban!? — — Tán valamely nagy bünt, gonosz tényt követtek el, melylyel az emberiséget, a hazát, a nemzetet s családot bemocskolták!? — — — Vagy tán Isten, Haza és király ellen lázongtak!? — — Vagy öltek, gyilkoltak, raboltak, égettek!? — — —

Nem, — oh nem! — — Hanem azért, hogy hazájukat, nemzetüket forrón, lángolóan szerették; annak szent szabadságáért küdöttek; mint hű és lelkes hazafiak kötelességüket teljesítették tehetségökhez képest; a legszentebb, a legdrágább anya, a haza s annak alkotmánya és szabadsága vészbe sodortatván, ők annak oltalmára keltek; azért, mert a haza s nemzet árulóit, gyilkosait nem voltak; jó magyarok s hazafinak maradtak!...

Szenvedtek, rabok voltak ők, mert oly időben éltek, midőn városok, falvak, helységek felgyújtattak; ártatlan békés polgárok, védtelen nők és gyermekek legyilkoltattak; ők magukat, vezéreiket leöletni nem engedték!...

Szenvedtek, rabok voltak ők, mert oly időben éltek, midőn a magyar sorsa lemészárlás, kötél, golyó és börtön, az ellené fényes jutalom volt; midőn mindenki könnyen a bosszu tárgya, és a börtön lakója lehetett!

Azon dicső és hős férfiak, lelki bajnokok voltak ezek, az erdélyi hadseregből, kiket 1849. második felében az osztrákok és oroszok, hős küzdelmek közt, vagy világhírű szabadságharcunk leveretése után fogtak el elleneséges kezek! — — —

A roppant ellenséges túlerő elnyomván szabadságküzdelmünket, hadi törvényszéket állítottak fel; megkezdődött a bosszu, s e végből a rémletes, kegyetlen befogatása a magyar ügy mellett küzdőknek.

Br. Haynau szept. 1-ről kelt körrendeletében szigoruan meghagyta: három hónap alatt minden comprometált katonai- és czivil egyének illetékes helyen jelentkezni, magát purifikálni. Mint erdélyi cs. kir. kormányzóul kinevezett br. Wohlgemuth is szept. 2-án kiadott rendeletében keményen meghagyott.

Ennek következtében jelentkezők s azután letartóztatott egyének közül is voltak számosan a nagy-szebeni zárdabörtönökben.

Álljanak itt a nagy-szebeni zárdabörtönben 1849—1850-ben sok sanyarúságot szenvedett magyar tiszttek tekintetében hiteles leírásul százados hadbíró *Intze József naplójából**) következő sorok kivonatban:

*) Mit nagy-szebeni áll. főgymn. tanár *Gidőfalvy Géza* ur megígért a Kolozsvártt létesített 1848—49. orsz. tört. ereklje-muzeumnak ajándékozni több érdekes képek és tárgyakkal.

„Kézdi-Vásárhelyen alezredes Szabó Nándor, százados hadbíró Intze József Kovács István századosnak, ki már Háromszéken, miután csik-szeredai fogságból a muszkák kiszabadították, császári katonai parancsnoknak tétetett, jelentvén magokat, letartóztattak, lezárattak; főhadnagy hadbíró Hankó Dani éjszakának idején házában családi körében munkáktól fogatván el, közrabok börtönébe vettetett; idehoztak Csik-Szeredából főhadu. számvevő Simon János Dorsnertől azért, hogy elszaladtával hátrahagyott butorairól neki tudni kell, hogy azok hova lettek. Benkő Lajos is befogatott azért, hogy egy barátát Dorsnernek elkoboztatás útján megvette; és csak akkor, és úgy bocsátattott el, hogy magát kötelezte azon barát árába 600 ezüst Ríftot fizetni három hónap alatt.“

„Az említett tisztek K.-Vásárhelyről, hol élelmökről legkisebb rendelkezés se volt, szept. 18-kán Brassóba indítottak. Ekkor is se élelmet, se fuvart nem adván, kénytelenek voltak mint stá tusfoglyok tulajdon zsebjekből állani ki. A kíséret muszkákból és kozákokból állott, kik vittek két ágyut, s kísérték a tiszteket és mintegy 40 ujoncz fiatalsgot, kiket br. A. I. királybíró önkénye szerint fogatott be. . . Szállító parancsok volt cs. hadnagy Jüngling Mihály szász, ki a magyarok alatt az erdélyi hadifővezérségnél szolgált, melynek nem hasznára, hanem romlására volt, mint kém“

„Sepsi-Szent-Györgyön keresztül menve, a foglyok száma br. Bauber Ferdinándnál szaporodott, kit Dániel Imre fogatott el mint haragosát; mert csakugyan tudni kell, hogy ekkor . . . a császármelletiek, annak hűséget mutató jelül, a magyar ügy mellett harczoltak, gyűlölségök kiöntéséből és egymásra, minden kimelés s tekintet nélkül börtönöztettek be. Ezt tették a szászok és oláhok is a magyarokkal.“

„Brassóba a szállítás megérkezvén, az ujonczok a térparancsnokságnak adattak át az ágyukkal együtt, a fogoly tisztek a fellegvárba zárattak, hol szorososan őriztettek bánáti oláh katonáktól Vlád nevű oláh hadnagy várparancsnoksága alatt, Fogarásban és a brassai fellegvárban elfogott tisztekkel együtt.“

„Ide hozattak csakhamar Szilágyi Samu alezredes és Mircse Ferencz őrnagy, Német László és Gyárfás Károly külön elzárva őriztettek.“

„Ezen várban börtönöm ablakából láttam, hogy a Kézdi-Vásárhelyre ágyuöntésre Erdély különféle részeiből összegyűjtött harangokat, beszédett székely fegyvereket a szászok miként hordják a várba, és ott rakják el. Egy szásznak azokról tett ezen mondása: „Ungarische Verlassenschaft“ — szívemet tör gyanánt hatotta meg.“

„Ít már a volt császári tisztek: u m. őrnagyok 40 krt, a magyar tisztek éz papok 4 krt, némely helyeken 6 krt kaptak; s ezt kapják, a mig elítélik: mikor aztán mint elítélt foglyok 10 krral láttatnak el.“

II.

A brassói fellegvárból okt. 2-kán a fogoly-tisztek N.-Szebenbe indítván, a barompiacra, hol már 4. század bánáti oláh katonaság felállítva volt kíséretünkre, levitvén, ott közbe vett fegyveres katonáktól őriztettünk; vagyis inkább ki voltunk tétetve látványul a szászoknak; azután szekerekre ülni parancsoltak; minden szekéren ült négy fegyveres katona, elől kettő, hátul is kettő, s közben fogolytisztek. A katonák fegyvereket egyenesen tartották, hogy ha vagy egy elszökni találna, használhassák. A menetet tette legelől a brassói cigánybanda, mintha győzelmi örömet hirdetne, vig dalokat játszván. Mire minden szász ablakából kikönyökölve, egész meglepődéssel legeltette rajtunk örömteli szemeit. Azt követte a katonaság, ezt pedig a foglyok serege, végre legutoljára jöttek szekereken a foglyok kedvesei, rokonai búsan, leerve, mint halotti kíséret.“

A Leány-templomnál Ó-Brassó végében volt a szemoru megváló pont, hol kedveseinktől erőszakosan elszakasztva kellett elválnunk, csak alig egy Isten veleteket! mondhatva, a durva katona szekérre parancsolt ülnünk, szemekkel és kezeinkkel mig elhaladtunk, gondolván

hogy ez a végkivárat életünkben, még egyszer üdvezelvén egymást.“

Mennyi aggasztó gondolatokat, s mily bánatok özönét hoztuk magunkkal: mennyit és milyet vittek magokkal haza kedveseink, lehet képzelni!“

Mikor az ily módon elkesergett édes anya haza megyen, négy-öt éves gyermekét örömmel hozzáfutni látja, megtornyosul bánatja; elgondolván: hogy már nincs atyja, ki ártatlan kisedét nevelje; nincs férj, ki házát tartsa; nincs vagyon, miből élni lehessen! — — — Gyermekekének azon kérdésére: „Anyám! hol hagyta, miért nem hozta haza édes apámat?“ — — — Szive elfogódik, . . . alig mondhat ennyit: „Atyád fiam rab; elvitték Szebenbe.“ „De miért?“ — „Császár parancsolta!“

„Mire a gyermek fölborzad, — és ezen mondást elméjében tartja, magában érleli, vele együtt nő az az iránti hidegség és elannyira, stb!“ . . .

(Vége köv.)

Levelezés.

A régi honvédek és az 1848. márcz. 15. ünnep Brassóban. *)

Brassó, jun. 17.

„Hihetetlen, hogy milyen sokan elhullottak közülünk a közelebb letűnt két év alatt. Ha a honvédek névkönyvét kezünkbe vesszük és lapozgatunk benne: megdöbbenő, hogy hány ismerősünk költözött el ilyen rövid idő alatt is.“ — „Lex naturae“, vigasztalám öreg bajtársamat.

„Ennek már meg kell történni, mert bár Kossuth itt is még ma is jó példával jár előttünk, de az ő óhajása is ma már csak ez: „Imádkozzatok érettem, hogy ne kinlódjam, hanem csendesesen hunyhassam le az örök álmra szemeimet.“ Omnibus moriendum. Mindnyájunknak el kell menni.“

A brassói 1848—49-es honvédegylet választmányának e hó 13-án tartott gyűlésében váltottuk egy öreg honvéd bajtársammal ezt a pár szót. Nem azért, mintha a kikerülhetetlen haláltól való félelem ellen akartuk volna egymást neki bátorítani. Hiszen, láttuk mi a halált számtalan véres ütközetben, midőn a haza alkotmányos jogaiért sikra szállottunk; hanem azért, mert mindnyájunknak eszébe jutott az a sok szép ígélet, melyet akkor hangoztattak: „A megsebesült, megcsontított honvédekről és a családjáról a haza gondoskodni fog.“ Ezzel a tudattal rohant szuronytszegezve a honvéd a halál torkába. És következett erre olyan irtóztató idő, midőn a honvéd nép elhallgatott, midőn a honvéd név elhallgatott, midőn e nevet még említeni is bűn volt. Szerették volna elleneink kitörölni a történelem lapjairól a honvéd nevet s ők ki is törülték és e helyett ezt a szót hozták divatba: „Die Rebellen“: a „lázadók“. Türtük ezt is, mert meg voltunk győződve, hogy a honvéd név ki fog kelni sirjából és fényesen fog ragyogni az utókor előtt a történelem lapjain. Megtörtént a kibékülés. A honvéd phoenixként feltamadott. Semeink előtt járnak, működnek a fiatal honvédek, kik előtt mi nyitottuk meg a dicsőség pályáját. Nincs okunk szégyenleni a „honvéd“ nevet, melyet öröklő hagyunk rájuk.

Ma is önérzettel mondhatják ők is azt, a mit egykor Petőfi rólunk irt volt:

Honvéd vagyok, mi tagadás benne?
Egy kis büszkeségnek ragyogó szikrája
Szökken a szememben. . . .

*) Aktuális most ez a szép levél, a midőn a honvédegylet-üzégnek gyökeres javítása szükséges és sürgős. Igazán örvendünk, hogy a brassói minta-egylet e tekintetben is csméket vet fel és tevékenykedik. Szerk.

Büszkeséggel tekintünk rájuk mi is, mert bennük, általuk megifjodott életünk, feltámadott régi dicsőségünk hazánk és a trón védelmére. S míg előttünk a dicsőség utja nyitva áll, mi régi honvédek romok lettünk, csak hazajáró lelkeként bolygunk közöttük még egy kevés ideig, mert bizony meg vannak számlálva a mi földi életünk napjai, már nem sokáig fogunk esdő szózatunkkal a magyar nemzethez fordulni. . . .

A brassói 48-as honvédegyelet választmányának imént említett gyűlésében, fájdalom, arra is rákerült a sor, hogy a mi egyeletünk egyetlen egy krajezár felett sem rendelkezik.

Tehetetlen öreg honvédeink közül ha vagy egyet fölvesznek a budapesti honvéd-menházba, mi nem vagyunk képesek szegény bajtársunkat felküldeni, nem bírjuk uti és napi költséget fedezni és e miatt itt marad a mi szegény bajtársunk a nyomorban, míg a halál ebből kiszabadítja.

Hogyan lehetne e szegényítő helyzetben egyeletünkön segíteni? Nem kérünk mi fizetésjobbitást, hiszen még minimumfizetésünk sincs, nem hogy jobbitásért emelnők fel remegő szavunkat

Sokan sokféle indítvánnyal léptek fel. Így tegyünk, úgy tegyünk. Végre két eszme körül csoportosult a megállapodás.

E kettő volt: 1. Forduljunk a brassói 1848. márcz. 15-iki ünnepet rendező bizottsághoz, melyhez már egyszer ártunk. 2. Forduljunk a brassói prot. nőegylet, amely a hazafias és humánus ügyek támogatásában már annyi elenyészhetetlen érdemeket szerzett városunkban magának. Ha segítette és ezt igen helyesen tette, a felvidéki inségeseket, segédkezet fog nyújtani bizonyára a 48-beli öreg, szegény honvédeknek is.

Én is ezen nézetet osztottam, midőn egymástól elbuzsultunk Jeszenszky István alezredes derék elnökünk lakásáról.

Egyelet, mely annyi jót és üdvöst tett, mint a brassói prot. nőegylet, bizonyosan megfelelne az 1848-beli öreg honvédek kérésének is. Azonban legjobb a magyarnak is mindig első gondolata. Én is ahhoz térek vissza.

A brassói 1848. márczius 15-iki ünnep rendező bizottsága van hivatva a brassói 48-as honvédegyeletnek segítségére jőni. Ezen rendező-bizottság magában foglalja a brassói összes magyar egyletek képviselőit és így szélesebb körben működhetik. A 48. márczius 15-iki ünnepélyen részt vesz a prot. nőegylet is.

Rendezzük a lelkes honleányok közreműködésével az idei 48. márczius 15-iki ünnepet 10 kr. belépti díj mellett és ezzel segíteni fogunk a 48-beli brassói honvéd-egylet bajain; módot nyújtunk neki arra, hogy elnyomorodott bajtársain ő is segíthessen. Lesznek bizonyára számosan, a kik 10 kr-nál többel fognak járulni e leghazafiasabb czélnak elérésére. Az 1848. márczius 15-iki ünnepet rendező bizottságot össze fogom hívni. Addig is ajánlom az ügyet a brassói lelkes magyarság becses figyelmébe.

Koós Ferencz.

Kolozsvári 3 fontos ágyu üteg.

— Felelet a m. é 12—14 számra. —

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Az 1848—49. Történelmi Lapok 1892. évfolyam 12 és 14 számában Timár Károly által leirt „A kolozsvári 3 fontos ágyu üteg története 1848—49-ben“ című cikkben lovas ágyu ütegünket érintett leírásra batorodom némi részben a következőket felemlíteni: 1848. év november hó elején Pesten a tüzérséghez lett beállításom alkalmával közvetlen Nigraiss tüzemester keze alá osz-

tottak be; pár napi itt időzésünk után parancs folytán lovas ütegágyunkkal Erdélybe indultunk, Szolnokig vasúton jöttünk, innen feltartóztatlanul minden utóparancs kapása nélkül Kolozsvárra érkeztünk, a hol Czecc őrnagy minket beérvén, engem a tüzérségi szolgálat alól felmentett s a tábori társzekerhez, mint felügyelőt osztatott be, a hol szabadságharcunk lezajlásáig mind végig szolgáltam.

Kolozsvárról Urbán elé vonultunk Szamos-Ujvár felé br. Baldácsi vezérlete alatt, tehát azon ágyu üteg, melynél előbb beosztva voltam, Nigraiss tüzemester (nem százados), vezérlete alatt már akkor Kolozsvárt volt a midőn onnan a tábor Urbán elé vonult s nem találta azt utban.

Abbeli reményemben, hogy ezen kis helyre igazítás nem fog rossz vért szülni szükség esetére batorkodom szolgálatomat felajánlani a mennyiben tudomásomban levő adatokat a legszivesebben fogom közölni.

Ezek után maradtam a tekintetes Szerkesztő urnak hazafiai üdvözlettel

Kutyfalván, 1892 év november 0-án.

(Alsófehérmegye)

kész szolgálja

Szlávik János,
1848—49 főágyus.

Vasvári-Kör közgyűlése.

Kolozsvár, jan. 16.

Szabó Samu, 1848—49-es tüzérfőhadnagynak, a kolozsvári ev. ref. főiskola tanárának ősz a haja, de fiatal a szíve s ebben a hazafias érzés ma is olyan kioltthatatlan lánggal lobog, hogy sok ifju ember, a kiknek „spongyia van a szívében“, méltán tanulhatnának tőle lelkesedést, munkakedvet, akaraterőt. Ő az elnöke a „Vasvári-Kör“-nek, nem csak úgy névleg, a mint manapság rosz szokás nem dolgozni, hanem tényleg, a mint *ülük dolgozni*.

Első a gyűléseken a megjelenésben, leginkább kiveszi a részét a munkában.

A kör a rendes havi gyűlést tegnap tartotta.

Titkár és jegyző felhivattak, hogy a jegyzőkönyveket gondosan letisztáztva, e hó folyamán az ereklye-muzeum helyiségében tegyék le, és tartsanak minden héten egyszer hivatalos órát az ügyek vitelére.

Szóba került, hogy a kör közreműködésével a „Történelmi Lapok“ márczius 15. számában, tehát azon a napon, a melyen Vasvár Demosthenesi szónoklatával lánggra gyújtotta a fővárost, részletesebb megemlékezés adassék a szabadsághősről.

A jövő gyűlésig munkaprogrammba vétetett gyűjtőivek szétküldése, több felhívás és más átiratok expedálás. A nyári kirándulásra a felhívás idejekorán, husvétban küldendő szét.

Két Vasvári honvédra nézve tétetett bejelentés. Egyet Hentaller Lajos képviselő, a „Történelmi Lapok“ munkatársa fedezett fel, egyet pedig Rákossy István kérdezett ki. A „Történelmi Lapok“ f. é. 2. számának 12. 13. lapjain vannak az adatok. A bejelentést örvendetes tudomásul vették.

Rákossynak, Hentallernek köszönetet szavaz a gyűlés az értesítésekért.

A beérkezett adományokat, u. m. Kiss Zsófia k. a. (Kiss Ernő aradi vértanu unokahuga) 12 frt gyűjtése, Papp Sándor vasuti hivatalnok 1 frt, Knapienszky Kázmér 20 kr. adományát köszönettel vették. A pénz a pénztárnoknak átkezeltetett.

A gyűlés szomorosan vette tudomásul, hogy a jul. 17-i kirándulás egyik vezetője Török József belesi erdővéd e

hó 13-án Kolozsvárt. szívizélhűdés következtében a Károlina-korházban 42 éves korában elhalt. Az elhunyt férfi, kinek kerületében állították fel a Vasvári ideiglenes emléket, nem csak lelkiismeretes gondozója volt ennek, hanem a kirándulókat is mindannyiszor készséggel kalauzolta a Vasvári helyhez. A gyűlés jegyzőkönyvileg örökíti meg a jó hazafi elhunyt felett érzett fájó részvétét.

n —

IX. Társas-estély.

Kolozsvár, 1892. jan. 16.

Az ereklye-muzeum, a Történelmi Lapok és a Vasvári Kör által rendezett társas-estély, melyet tegnap a Benigni palota vendéglőjében tartottak, olyan népes volt, mint egy Ko-suth ünnep vagy mint egy márcz. 15. társas összejövetel. Nem is fértek a hivek a nagy teremben. Egy része a másik szobába szorult. Ez a szép érdeklődés azt bizonyítja, hogy a hazafias eszmék mind több és több érdeklődőt hódítanak zászló alá. A szabadságharc katonái közül ott volt *Biró József, Bocskor Lajos, Kalmár Antal, Szucsáky Imre, Nedoroszték János, Tótfalusi József, Koleszár János, Münster Ede, Szilágyi Lajos*; jelen volt továbbá *Gazsy József* tanár, *Esztegar Kristóf, Róth Lajos, dr. Lévy József* ügyvéd, honv. főhadnagy, *Gál Kelemen* tanár, *Veress Endre E. K. E.* pénztáros, *Albert Károly* a T. L. kiadóhivatal vezetője, *Kuszkó István* muzeum őr, *Pap Károly* a Vasvári kör jegyzője, *Sebesi Samu* hirlapíró, *Dunky Ferencz, Dunky Kálmán, Poszler Gyuláné, Poszler Gyula* Vasvári kör pénztárosa, özv. *Bregárdt Jánosné, Bojáki Sándorné, Bojáki Sándor* kereskedő, *Kolozsvári Etelka, Tóóth Gyula, Jékey Aladár* a T. L. munkatársa, *Demjén Ágoston* és mások.

Az estély 8 órakor kezdődött. A hangulat igen vidám volt. A társaságot a muzeum őre köszöntötte fel, felemlítvén, hogy ezen a IX-ik összejövetelen örvendetesen mutatja az érdeklődést, a jelen levő szép társaság, a melyben nagyobb számmal vannak jelen hölgyek is. A jelenlevőket szívből üdvözli. *Nedoroszték János* ezután bemutatta *Koleszár János, Szilágyi Lajos, és Tóóthfalusi József* honvédek, a kik először jelentek ez alkalommal meg. Az emlékkönyv mult összejövetelekre vonatkozó leírását is felolvasta, melyben verses toaszt, több rendbeli megállapodás foglaltatik; nevezetesen határozat arra nézve, hogy a ki 25 egymásutáni estélyen megjelenik, díszoklevelet nyer; üdvözli *Kalmár Antal* 48-as főhadnagyot, ki, mint vitézségi érdemrendje mutatja, nemcsak a csatában járt elől, de a ki még eddig innen egy izben sem maradt el.

Veress Endre a *Dunky* fivérekre emelt poharat, kik szintén először jelentek meg, de a kik nagy lelkesedéssel több százra menő 48—49-es honvédek fényképeztek le minden díj nélkül a muzeum részére 's kik a Vasvári helyet is a kirándulás alkalmával 7 sikerült képben örökítették meg. A legnagyobb alapítóknak nevezi a fivéroket, kik áldozattal, munkával a legdrágább ereklyéket szereztek meg a muzeumnak a honvédek képeivel. E tekintetben az országban jeles példával jártak elől.

A felköszöntés után *Dunky Ferencz* reflektálva a *Veres* szavaira, felemlíti, hogy ők a mikor a honvédek lefényképezésére, a muzeum őre által felhivattak, készséggel vállalkoztak erre, mert e nagy napok még élő jeleivel találkozni s nekik szolgálatot tenni már magában véve örvendetes dolog, kétszeresen örülnek azonban most, a midőn munkájuknak ily szép és maradandó eredményét látják.

A „Történelmi Lapok“ szerkesztője, az „Erdélyi Irodalmi Társaság“ jelenlevő két kiváló tagjára: *Jékey*

*Aladár*ra és *Sebesi Samura* emelt poharat, kik a társaságnak nimbuszát annak ünnepélyén mai felolvasásukkal emelték s kik jelenlétükkel itt is fokozzák a hangulatot, a jó kedvet.

Jékey Aladár lendületes beszédben köszönti fel a társaságot kiket a hazafias érzés hozott együvé.

Albert Károly a Történelmi Lapok szerkesztőjére emelt poharat, a ki ez összejöveteleket megpendítette, s a ki mind a Történelmi Lapoknak, mind az ereklye-muzeum gazdagodásának irányítója.

A társaságnak bemutatták az Olaszországban alakult magyar legió tisztjeinek fényképeit, a melyeket annak idején *Sipos Károly* rendező gyűjtött össze. A *Bolognában* és *Nápolyban* levett s szám szerint negyvenkettőt kitevő fénykép szép albumba van helyezve. Ez a képsorozat gyarapodott is ezen az estén. *Münster Ede*, ki tizedesi rangot viselt a legióban, saját, nápolyi levételü képét átadta s az a többi közé helyzetetett.

Egy 48—49-ben használt kovás pisztolyt is hoztak be ugyancsak ez estén, melyet a lelkesen gyűjtő honleány: *Kolozsvári Etelka* kisasszony közbenjárása szerzett meg *Buday József* tanártól, kinek a pisztoly édes atyjáé volt.

Az estélyen, hogy a nyugodt társalgást ne zavarja, zene nem játszik. A jelenlevők a zenediját esetről-esetre az ereklye-muzeumnak adják. A társaság tegnap 11 óra után oszlott el.

—6.

Honvéd-egyletek köréből.

A brassói 1848—49. honvéd-egylet választmánya e hó 13-án népes gyűlést tartott *Jeszenszky J.* nyug. alezredes elnök, vár-utczai lakásán. A f. évi ápril havában tartandó országos honvéd-egyleti nagy gyűlésre, melyen a budai honvédemlék leleplezésének sorrendje fog megállapíttatni, a brassói honvéd-egylet részéről dr. *Otrobán Nándor* és *Koós Ferencz* kir. tan. tanfelügyelő küldettek ki. Az öreg honvédek ujabban is felhivatnak, hogy arczképeiket a kolozsári ereklye-muzeum számára vétessék le és az elnökhöz küldjék be. Megbeszéltetett az egylet anyagi helyzete, melyről lapunk mai levelében *Koós Ferencz* ad részletesebben számot. Bejelentettek a gyűjtött és beküldött 48-beli ereklyék és kimondatott, hogy e hazafias munkát minden tag ennek utána is az ügyszékhöz méltó lelkesedéssel folytassa. Elintéztettek a folyamodványok.

A bajai honvéd-egylet közgyűlése. Egyletünk folyó évi január hó 8-án délután tartotta meg rendes évi közgyűlését; az egylet beléletére vonatkozó határozatok nem oly fontosak, hogy az becses lapjának hasábjai közt tért foglaljanak el; az sem oly fontos, hogy egyletünknek jelenlegi 1423 frt tőkéjét hova és mire fordítjuk, mert a mint tudni méltóztatik, ezt már becses lapunk megindulásakor volt szerencsénk közölni. Mi ép úgy, mint a többi társjegyleteink a folyó ápril hó 6-án megtartandó országos honvédgyűlésre meghivattunk, a melyen egyletünk közgyűlési határozatunk alapján képviseltetni fogja magát. Kimondotta közgyűlésünk, hogy az 1848—49-es országos honvéd-gyűlésen leendő szíves megjelenésre és egyletünk képviselőjére mélt. id. *Perczel Miklós* ezredes ur, *Krivácsy József* ezredes és *Fazekas Kristóf* százados urak kércsenek fel; negyediknek pedig egyleti elnökünk *Taub József* küldetett ki az iránt, hogy édes magyar hazánk szabadsága, függetlensége és alkotmányos jogaiért küzdött 48—49-es honvédek becsületét vérig sértő, s dicső multjokat beszennyező cselekmény ellen határozottan az egylet nevében tiltakozzon; s ellene mondjon.

annak, hogy ezen zsarnoki elnyomatás örök emlékére disz-
lenkedő Hentzi-oszlopra egyletünk nevében koszorút tenni
senki se merészkedjék és míg ez teljesen le nem vétetik a
napirendről, addig a szabadság-szobor leleplezési ünnepély-
től is távol fog maradni egyletünk. Azt hisszük, hogy ez
által valamennyi honvéd-egylet követni fogja példánkat, ép
ugy, mint mi is követtük a többiét, a kik megtartják a ma-
gyar nemzet ama szent imáját, hogy :

Hazádnak rendületlenül,
Légy hive ó magyar.

Kelt Baján, 1893. évi január hó 8-án tartott köz-
gyűlésből. Honfiai üdvözlőjük; *Taub József*, egyleti elnök,
mint a bajai 48—49-es h-egylet képviselője.

KÜLÖNFÉLÉK.

Honvéd-képek az ereklye-muzeumban.

A honvédbajtársakat ez uton ismét felkéri az
ereklye-muzeum, sziveskedjenek, a kiknek képe
még nincs benn, magukat lefényképeztetni és a
képet a szükséges leírással (lásd 1828—49. Tör-
ténelmi Lapok I. évfolyam 10. oldal) beküldeni. Az
ereklye-muzeum mindazoknak a honvédeknek a
képeit, a kik bármily rangban, vagy működési
körben a szabadságharcban jelentékenyebb szol-
gálatokat tettek és azután a társadalmi életben
is érvényesíteni tudták a nemzeti ügy érdekében
tehetségüket, a kik továbbá a „Történelmi La-
pok“ s az ereklye-muzeum pártolásával ma is
lelkesen és odaadólag szolgálják a hazafiság te-
rén a jövőt s a nagy napok történelmét: mind-
azoknak a képeit, nemcsak a muzeumban, ha-
nem a „Történelmi Lapok“-ban is, a működés
mérve szerinti sorrendben s az erre szükséges
anyag erő arányában átadja az utókornak. E te-
kintetben felhívjuk a bajtársak figyelmét arra az
átíratra, a melyet a muzeum jan. 15 én a hon-
véd egyletekhez intézett.

Adományok nyugtázása lapunk borítékán.

Az ereklye-muzeumba érkező adományok nyugtázásánál
a muzeum fennállása óta több eljárást követtünk. Kez-
detben nyugtáztuk a küldeményeket a kolozsvári napi-
lapokban. Az adományok leírása azonban sok tért foglalt
el s olykor-olykor kihagyták a lapok beküldött közle-
ményünket. A nyugtázást folytattuk azután megindult
lapunkban. Ebben is sok tért foglalt s olvasóink nem
kivántak látni annyi nyugtázást, mely történelmi esemé-
nyek leírásának helyét foglalta el. Ekkor megindítottuk
a lap mellékleteként az „Aranykönyv“-et. E könyvben
nyugtázhatók ugyan nyomban a készpénz adományok,
a tárgyak azonban már csak csoportosítva, bizonyos rend-
szer szerint vehető fel, mert ez a könyv átadatik a tör-
ténelemnek s némileg rendezett katalógusát kell, hogy
képezze a gyűjteménynek. A folyó évtől kezdve az ado-
mányokat, az adományozás után legközelebb megjelenő
lapunk borítékán nyugtázzuk, s a lap e példányát, ha kü-
lönben nem jár, az adományozó címére megküldjük s
annak idején, a mikor az „Aranykönyv“-be a megfelelő
csoportba felvételük az adományozott tárgy, szintén meg-
küldjük az adományozónak az „Aranykönyv“ ama lapjait,
a melybe adománya felvételük.

A vakságból kigyógyult honvédről adatok. Munkatár-
sunktól a következő sorokat vettük: Tekintetes szerkesztőség. A
„Történelmi Lapok“ m. évi 24. számában „vakságból kigyógyult
honvéd bajtárs“ cím alatt közölt tudósításra vonatkozólag köteles-

ségemnek tartom a következő kiegészítő felvilágosítással szolgálni.
Az 1848 évi utolsó negyedben hazánk védelmére Lengyelországból
ide besietett *Fröhlich József* volt honvédmesternek családja nincs.
Lengyelországi születésű, s vele együtt bevándorolt neje, később
az 51. honvédszászlóaljnál volt markotányosnő — gyermektelenül
már régen meghalt. Ezen rövid vázlattal azt akarom kiténtetni,
hogy nevezett őrmesternek széles e hazában sem rokona, sem hoz-
zártartozója nincs, és hogy 84 éves korában teljes vakságba esvén,
ő egészen tehetetlenné, gyámoltalanná vált. Állapotát in forma pro-
banti kitüntetvén, folyamodott az országos honvéd-segélyző-egyletnek
segély végett azzal a kifejezettel czéllal, hogy magát orvosi műtétnek
alávétendő, a budapesti klinikára mehessen, mivel csak is ily mó-
don remélhette egyik szeme világának visszanyerését az orvosi bi-
zonyítvány szerint. Am ebbeli folyamodványát — az ismert magyar
lovagiaságnak, bajtársi, sőt emberi szeretetnek teljes mellőzésével —
a központban gyarló indokokból elvetették. De későbbben a mélyen
tisztelt szerkesztőség elnöke: Inczedy Sámuel ezredes urnak személy-
es közbenjárása folytán, a központból mégis 15 fnt segélyt kapott.
Ezen összeg magában véve alig volt elég arra nézve, hogy neve-
zett őrmester, és az okvetlen szükségelt vezetője innét Budapestre
érkezhesse. Honnét szerezni tehát azt a költséget, mely az ille-
tőnek klinikában előrelátólag legalább 14 napra elnyulható ideje
alatt, és még egyébkint is okvetlenül fölmerül. És itt megint baj-
társunk: *Mikár Zsigmond*, az a Mikár Zsigmond, ki a „Történel-
mi Lapok“ f. évi 2. száma szerint, az „országos egylet“-nél majd-
nem egyedül, éjjel, nappal lelkesen és odaadással dolgozik, nemes
szíve sugallatát követve, a szenvedő bajtárs ügyén hathatósan segí-
tet, mert személyes utánjárásával a budapesti klinikánál Fröhlich
József őrmester részére egy ingyenes főlvételi helyet biztosítván,
arról engem értesített. S csak így történhetett, hogy a megyénk
által kirendelt ügyenes hajdunak kísérete mellett a vak embert
Budapestre elszállítottuk, hol is egy szerencsés mütét által egyik
szeme világát visszanyervén, 14 pap mulva megyénkbe visszaérke-
zett. Mikár Zsinmond bajtársunknak felebaráti ténykedése még
többre is terjedt. Személyesen is elfáradott a budapesti klinikára,
s az ott ápolásban levő Fröhlich Józsefet meglátogatván, főlszólitotta
arra, hogy kigyógyulása után nála jelentkezék, mert részére köz-
pontnál a visszautazásra való költséget is kieszközölni akarja. De
Fröhlich József a 200 frnyi évi nyugdíjából megtakarított 30 frnyi
készpénzzel rendelkezvén, mihelyt a kórházból kiszabadult, saját
költségen hazasietett, elfelejtvén örömeiben az említett emberbarát
által ígért további közbenjárást. Fogadja tehát ezennel Mikár Zsig-
mond bajtársunk az ezen alkalommal kifejtett bajtársi, emberbaráti
fáradozásáért a még élő, s szemévilágát visszanyert Fröhlich József
őrmesternek a legmelegebb háláját! Bajtársi üdvözlettel. Kelt Al-
só-Kubinban, 1893. jan. 20. *Bulla György*, kir. járásbíró, 1848—49.
honvéd-hadnagy.

Kérdések és feleletek.

Kérdések.

9. Szeretném tudni, vajon Inczedy Samu ur, az-e, a
ki én velem a Sándor gyalog-ezredben szolgált? Én is,
ámbar idegen, Erdélyben szolgáltam és Aradon és Kö-
nigrätzben sokat szenvedtem.

Raguza, 1893. jan. 11.

Natali Máté,

a keresked. kamara elnöke,
honvéd-őrnagy.

Feleletek.

9. Inczedy Sámuel ezredes ugyanaz, a kivel őrnagy
ur a Sándor-ezredben szolgált. Az ezredes önnek bajtársi
üdvözlését küldi, nagyon óhajtaná régi bajtársát viszont
látni, mert élénken emlékszik, az ezredben több mozza-
natra s arra is, a mikor önt őrnagy ur tisztté kinevez-
ték. Emlékszik önnek erdélyi tartózkodására is. Az ez-
redes a m. év végén súlyos beteg volt huzamos ideig,
most hála istennek egészsége tetemesen javult. Fent jár.
Addig is, míg őrnagy ur Kolozsvárt és itten az ezredest
látogatásával szerencsételné, sziveskedjék arczképét, élet-
rajzi adatait, (a m. é. 1. számban foglalt kérdések sze-
rint) beküldeni az ereklye-muzeumba. A „Történelmi
Lapok“ őrnagy ur életének 1848—49-re vonatkozó ese-
ményeiből epizódokat is szivesen venne. Szerk.

A debreczeniből egy szám (7) duplumom van.

És én viszont kérem a „Honvéd” duplumaiból: 9, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26—65-ig, 67, 70, 72-től 77-ig, 79—80-ig, 83, 87, 92—96 ig, 100, 102—103, 108—109, 112, 118, 121, 124, 128, 134, 38, 139, 143, 145, 146, 148, 148, 153, 154, 157, 158, 165, 167, 169-től 174-ig, 179, 180, 182, 185 és 190-ik számokat.

A mennyivel esetleg kevesebb lapot küldenék a kapottnál, majd igyekszem mással kipótolni.

Bocsánat a rossz írásmért, de a csusz a jobb csuklómát gyöttri.

Ha esetleg erdélyi proklamációkból van a muzeumnak dupluma, magyarországiért kicserélhetnék, mert azt hiszem, ott ezek a ritkábbak.

Sebőkkel, mihelyest kijárhatok, beszéllek.

Kiváló tisztelettel kész híve

Hentaller Lajos.

NB. A kicserélés megtörtént.

Hussek Florián r. k. tanuló, 1 db. 5 frtos Kossuth-bankót, 1 db. 3 kros és egy 15 kopekes munka rézpénzt.

Akoncz István r. k. tanuló, 9 db. 5-ös és 1 darab ujdonat uj 2 frt Kossuth-bankót.

Fricz Viktor r. k. tanuló, 1 db. 1 frtos Kossuth-bankót, 1 frtost, 30 p. kr. 6 kros ezüst pénzt.

Lázár Jenő r. k. tanuló, 1 db. uj 2 frtos Kossuth-bankót.

Páskuly Alajos r. k. tanuló, 1 db. 10 frtos Kossuth-bankót.

Goldstein Jakáb polg. isk. tanuló 1 db. 6 krost ezüstpénzt.

Hentaller Lajos Bpestről, 2 db fekete keretű 2 frtos kinestári utalványt. Ugyanő: Pesti Hirlap 1848—49-ik évfolyamából, és Siebenbürger Bote 48—49. folyamából egy csomó hiányzó számot.

Dr. Orbay Antal Bpestről, több 48—49-ben megjelent lapok hiányzó példányait, proklamatiokat, plakátokat stb. (L. 156).

Özv. gr. Lázár Albertné szül. Illés Juliánna örnagysága, gróf Lázár Albert honvéd-örnagviaszk arczképét rámostól.

Kölonte Antal K.-Vásárhely, 2 képet és egy Bem tábornokhoz irt leletését Nagy örnagynak.

Tamássy Bólint r. k. gymn. tanuló 1 db. 5 frtos Kossuth-bankót.

Schreithofer János, 1 db. 6 kros ezüst pénzt.

Sárdi Lőrincz, 1 db. okmány.

Móricz Aladár r. k. gymn. tanuló 52 frt 45 krt. érő Kossuth-bankót.

Puhala Tibor r. k. gymn. tanuló 5 frt 30 krt. érő Kossuth-pénzt.

Münszter Ede kolozsvári lakos, honvéd-egyenruhájú arczképét, mely, mint olaszországi magyar legióbeli tizedest ábrázolja.

Májer János által Jakabházy Dániel F.-Tőőkről beküldött 22 db. réz és 22 db. ezüst pénzt, köztük igen régi és érdekes példányok is vannak, továbbá egy latin világtörténelmet.

Budai József polg. isk. tanár, egy Mátyás-huszárv kovács pisztolyt, mely a boldogult édes atyjáé Budai Károlyé volt 1848-ban.

Gotlieb Mór unit. tanuló, 1 db. 5 kopekes muszka rézpénzt.

Vasszi Emilia, 1 db. 5 frtost, 1 db. 2 frtot, 2 db. 15 p. frt, 3 db. 30 p. frtos Kossuth-pénzt, 1 db. 3 kros rézpénzt.

Sidó Károly Radnóthról, 1 db. 10-es, 1 db. 5 frtos, 1 db. 6 kros ezüst p.

Bardócz Samu alvinczi t. o. h. parancsnok 1 nyomtatott Szózat a magyarország népéhez és hadseregéhez és 2 db. 10, 3 db. 5, 2 db. 2, 1 db. 1 frtos Kossuth-bankót, 3 db. 30 p. krt és 2 db. 15 p. krt.

Zlovsky György r. k. tanuló, 1 db. 30 p. kros Kossuth-bankót.

Fogadják a nemes szívü hazafiak e helyen is hálás köszönetét az 1848—49. orsz. ereklje-muzeum igazgatóságának.

Az 1848—49. Tört. Lapokra előfizettek egész évre:

(Folytatás.)

1892-re.

Falk Miksa. Honvéd-egylet H.-M.-Vásárhely. Katali Máté, Kobza Lajos, Kádár Sándor. Nagy Károly Bethlen. Székely Miklós. Varga Zsigmond, dr. Vajna Péter.

1893-ra.

Gr. Bethlen Ödön. Fejérvári Imre, dr. Fialla Lajos, dr. Fodor József. Gál József, Gyórfy Pethó, dr. Gyórfi Pál. Hegedüs Sándor, Hajnik Lajos. Keresztes Miklós, Keczely Sándor, Kereskedelmi ifj. egyl. Eperjes, Krizbay Béla, dr. Köblös Lajos. Kralitz Béla, Kovács Lajos. Lönhárd Ferencz, Lehner Sándor. Mara Samu. Nagy Sándor Hidvég. Orbán Károly. Pongrácz Kornél. Prunyi Andor. Br. Rauber László, r. kath. főgymn. O-Vár. Szabó János ezredes, Schönfeld-testvérek, Szigethy Károly, Sidó Károly, Székfü György, Sárosmegyei honv.-egylet, dr. Szacsuvay Gyula. Szántó Albert, Szemerjai Károly. Tordai Polg. Társalgó, Thuránczki Tamás, Tantestület. Franczföld, Tóth Sándor, Tomanoczy Endre, Thuroczy Lajos. Ugron Gáspár. Vadadi Gergely, Vajasdi Lajos, Várady József.

(Folytatjuk.)

Diszkapuk, műkovácsolt luszterek, lámpák, gyertya tartók, virág-asztalkák, vastetők vaslemezrel vagy üveggel fedve. Mindenféle épület-lakatos munkák, vas-folyosók és vaslépcsők. Készít balkon-, lépcső- és sir-

rácsozatokat, főző kemenczékét, lábön állókat rakott téglával vagy kályhával bárminő nagyságban, jótállás mellett.

Kéretik kérdezősködéseknél és rendeléseknél az „1848—49. Tört. Lapokra” hivatkozni.

Az 1848-49-iki hírlapok.

(Hiányzó és felesleges példányok hirdetése.)

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeumban a szabadságharczi időben megjelent hírlapok rendezés alá vétettek. Az egyes lapok hiányzó számainak kiegészítésére fölkérjük az érdeklődő közönséget, hogy ez által muzeumunk teljes évfolyamok birtokába juthasson s a nagy napok emlékeit ez uton is megőrizhesse az utókör számára. Muzeumunk, a kiegészítést, mint adományt hálával fogadja, esetleg az egyes beküldött számokért készségesen megküldi a duplumok bármelyik számát, avagy kívánatra kabinet nagyságú vagy ennél nagyobb történelmi képeket.

„Kossuth hírlapja“ 1848-ik év folyamából hiányzik: a 9. 10. 11. 15. 1. 21. 22. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 60-tól 77-ig; 86-tól 120-ig, 122. 124. 125. 128. 129. 131. 133. 135. 137. 140. 141.

Duplum: 132. 127. 147. 142.

„Közlöny“ 1848. évfolyamából:

Duplum: 26-tól 90-g, 92. 95-től 109-ig, 110-tól 115-ig, 116. 119. 143. 144. 159. 160. 163. 167. 170. 171. 178. 180. 182. 185. 190-tól 197-ig, 199-től 202-ig.

„Közlöny“ 1849. évfolyamából hiányzik: a 162-től a lap megszűntéig.

Duplum: 11. 5. 41-től — 63-ig, 65. 66. 68-tól 77-ig, 80-tól — 84-ig, 88-tól — 96-ig, 98-tól 145-ig.

„Alföldi Hírlap“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1-től — 35-ig, 37-től — 41-ig, 42. 43. 46. 47-től — 50-ig, 51-től — 55-ig, 65. 66. a lap megszűntéig.

Duplum: 59. 63. 62. 60. 41. 64.

„Ellenőr“ 1848. évfolyamából: 5-től — 63-ig, 64-től a lap megszűntéig.

Duplum: 2. 32. 33. 45.

„Nemzeti“ (politikai hírlap) 1848. évfolyamából: 1-től — 46-ig, 47. 57. 58. 62. 79. 80-tól — 89-ig, 90. 92. 119. 120. 130. 132-től a lap megszűntéig.

„Márczius tizenötödike“ 1848. évfolyamból: 1—39-ig, 89. 93—196-ig, 198. 200. 201. 203. 206. 207. 209. 210. 215. 218. 219. 226. 231. 236. 237. 240. 244.

Duplum: 58. 63. 72. 81. 225. 233.

„Márczius tizenötödike“ 1849. évfolyamból: 1—44-ig, 46—58-ig, 60—67-ig, 68—81-ig, 82. 83. 86-tól végig.

„Nép Elem“ 1848. évfolyamából: 2-től végig.

„Pesti Hírlap“ 1848. évfolyamából: 1—21-ig, 23—33-ig, 86. 47—53-ig, 55—94-ig, 96—107-ig, 117. 181. 190. 227-ig, 230—247-ig, 249. 251—272-ig, 274-től végig.

„Társalkodó“ 1848. évfolyamból: 1. szám: 3-től — 15-ig, 17—23-ig, 27-től a lap megszűntéig.

„Erdélyi Híradó“ 1848. évfolyamából: 1—344-ig, 348-tól végig.

„Kolozsvári Híradó“ 1848. évfolyamából, 1. 2. 3. 7. 11. 12. 18. 21. 28. 30. 31—36-ig, 36—54-ig, 56—77-ig, 79-től végig.

Duplum: 17. 22. 23. 29.

„Köztársasági Lapok“ 1848. évfolyamából: 3-tól végig.

„Esti Lapok“ 1849. évfolyamából: 6. 10. 32. 41. 67. 72. 74. kívül mind.

„Jelenkor“ 1848. évfolyamából: 1—46-ig, 50—70-ig, 75-től végig.

„Honvéd“ 1849. évfolyamából: 1. 13. 150. 162. 180. 183. 197. 199. 199-től végig.

Duplum: 7. 8. 9. 17. 18. 21. 23. 26. 25. 24. 27. 28. 29. 30. 33. 34. 35. 34. 36. 37. 38. 39. 36. 43. 47. 46. 45. 44. 43. 42. 41. 40. 49. 48. 41. 41. 49. 43. 44. 42. 55. 52. 51. 54. 53. 51. 52. 50. 57. 59. 56. 58. 69. 60. 67. 69. 60. 61. 62. 63. 65. 64. 75. 73. 72. 70. 75. 74. 76. 77. 79. 79. 80. 87. 83. 92. 93. 94. 96. 95. 100. 102. 103. 108. 109. 118. 112. 121. 124. 128. 139. 138. 138. 132. 134. 145. 146. 148. 149. 147. 143. 146. 153. 158. 154. 157. 167. 169. 169. 165. 168. 174. 172. 173. 171. 172. 173. 170. 174. 175. 179. 177. 176. 185. 182. 181. 190.

„Hadi Lapok“ (megjelenve Csik-Szeredában) 7. számon kívül a többiek hiányoznak.

„Der Siebenbürger Bote“ 1848. évfolyamából: 1—3-ig, 18—81-ig, 83. 84. 85. 86. 88. 89. 132. 133. 138-tól végig.

Duplum: 135.

„Der Siebenbürger Bote“ 1849. évfolyamból: 2—5-ig, 7—15-ig, 16. 17. 20—29-ig, 33—38-ig, 40. 41. 44. 45. 46. 47. 50—55-ig, 58—61-ig, 63. 67—70-ig, 71. 86-ig, 88—94-ig, 100. 111. 117. 130. 137. 138. 139. 141—152-ig, 161. 165. 166. 167. 175. 179-ig, 181-től a lap megszűntéig.

Duplum: 22. 28. 31. 108. 116. 118. 125. 134. 162.

„Transilvania“ 1848. évfolyamából: 1—70-ig, 73. 82. 83. 84. 85. 92. 93. 95. 97. 98. 99. 101-től végeig.

„Kronstädter Zeitung“ 1849. évfolyamából: 1—5-ig; 19. 26. 29. 30. 31—46-ig, 49—66-ig, 68-tól a lap megszűntéig.

„Gemeinnützige Blätter“ 1848. évfolyam 27-ik számon kívül mind hiányzik.

„Pesti Hírlap“ 1849. évfolyama 95. 273 számon kívül mind.

„Jövő“ 1848-ik évfolyamból: 1. 2. 5—11-ig, 13—10-ig, 21—25-ig, 26-től végig.

„Szabadság“ 1849. évfolyam 9. 10. számon kívül mind hiányzik.

„Eletképek“ 1848. évfolyam 21. 25. számon kívül mind hiányzik.